

Posudek vedoucího práce

Název práce: **Pražský barokní knihtisk pohledem digital humanities: efektivní využití dat o tiskařské produkci na území Prahy mezi lety 1621–1748**

Typ práce: diplomová

Řešitel / řešitelka práce: Bc. Tereza Kazmirowská

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jindřich Marek, Ph.D.

1. Hodnoticí kritéria a bodové ohodnocení

Obsah práce (max. 70 bodů)

Aspekt práce	Komentář	Body
<i>Kvalita shrnutí současného stavu poznání, používání odborné terminologie, zohlednění různých pohledů na téma práce.</i>	Současný stav poznání je popsán odpovídajícím způsobem, užitá terminologie je vhodná.	10
<i>Definice cílů, výzkumná otázka a její zasazení do současného stavu poznání.</i>	Cíle jsou definovány jasně a výzkumná otázka formulována odpovídajícím způsobem ve vztahu k současnému stavu poznání.	10
<i>Metodologické zpracování výzkumné otázky, vysvětlení volby využitých metod s ohledem na výzkumnou otázku.</i>	Metodologické zpracování odpovídá tématu práce a vysvětlení je dostatečné.	20
<i>Analýza, interpretace výsledků a formulace samostatných závěrů vč. zohlednění současného stavu poznání.</i>	Analýza a interpretace výsledků jsou na více než odpovídající úrovni, podrobnosti v celkovém komentáři k práci.	20
<i>Invence, inovativní a původní přístup.</i>	Studentka zpracovala téma samostatně a invenčně, dospěla k zajímavým výsledkům.	10
Celkem bodů (obsah)		70

Formální stránka práce (max. 30 bodů)

Aspekt práce	Komentář	Body
<i>Formální struktura práce a návaznost kapitol.</i>	Struktura práce odpovídá tématu a kapitoly na sebe logicky navazují.	10
<i>Aktuálnost zdrojů, korektní citování, cizojazyčné zdroje.</i>	Nemám námitek.	10

<i>Slohové zpracování a gramatická správnost.</i>	Nemám námitek.	10
Celkem bodů (formální str.)		30
CELKEM BODŮ		100

2. Komentář k hodnocení práce

Diplomová práce Terezy Kazmirowské se zaměřuje na málo zpracované období českého knihtisku, tiskařskou produkci v barokní Praze (1621–1748). Na rozdíl od předchozích pokusů o postižení tohoto fenoménu, které vycházely z tištěného Knihopisu (resp. rejstříků k němu) a lístkové kartotéky k Bibliografii cizojazyčných bohemikálních tisků, které ale tuto produkci nemohly postihnout v úplnosti (a navíc byly výběrové), Kazmirowská vychází z úplného datasetu v portálu Knihověda.cz, jehož aktualizovaná data pocházejí z databází zahrnující elektronické záznamy z obou uvedených bibliografií bohemikální tiskařské produkce. Při vyhodnocení tohoto datasetu Kazmirowská uplatnila metody digital humanities, jež využila pro zodpovězení relevantních otázek dějin knihy.

Určitá (a velmi žádoucí) dvojdmost této práce se odráží i v její struktuře: první kapitola se věnuje knihtisku v barokní Praze, tak jak jej představilo dosavadní bádání; druhá kapitola se věnuje obecně fenoménu digital humanities a třetí jejich vybraným metodám, které studentka v práci využila (vizualizace dat, vizualizace dat na mapě, analýza sociálních sítí a korespondenční analýza). Ve všech těchto kapitolách diplomantka dokládá svůj bravurní přehled o problematice.

Následuje analytická kapitola věnovaná pražskému baroknímu knihtisku. Zde studentka nejprve detailně popisuje svoji práci s daty, zejm. nutnost jejich vyčištění a obohacení (i aktuální data v uvedených databázích obsahovala chyby a právě analýzy jsou možností, jak tyto chyby odhalit) a přípravu k vizualizaci. Obohacení spočívalo především v přiřazení adres jednotlivým tiskařům na základě slovníku Karla Chyby a identifikaci tzv. tiskařských dynastií, se kterými pak pracuje výsledná vizualizace.

Pro vizualizaci si studentka zvolila programovací jazyk Python a framework Dash, resp. množství dalších balíčků pro analýzu a vizualizaci dat (viz s. 62). Svůj kód dala veřejně k dispozici v úložišti Github, takže každý zájemce z řad odborné veřejnosti si může aplikaci spustit ve svém počítači. Výsledná aplikace má tři hlavní prvky: 1. Mapu, která zobrazuje tiskařskou produkci na území Prahy podle geografického umístění jednotlivých tiskáren nebo tiskařských dynastií (s možností filtrace podle rozmezí let vydání; staroměstské tiskárny s neznámým umístěním jsou zobrazeny na Staroměstském náměstí). 2. Nástroj pro kvantitativní analýzu tiskařské produkce (zahrnuje histogramy s množstvím produkce, jazykovým, tematickým a žánrovým rozložením, korespondenční analýzu témat/žánrů a jazyků atd. – vše s možností filtrování podle různých kritérií). 3. Nástroj pro zobrazení sociálních sítí, který postihuje vazby mezi autory a tiskaři (tj. je možné zobrazit, kteří autoři tiskli u daného tiskaře). Pokud bych se měl stylizovat do role „dávlova advokáta“, s odstupem se zdá, že i když aplikace celkově vypadá skvěle, zobrazení sociálních sítí by mohlo být propracovanější (např. by zde mohla být i možnost vybrat autora nebo by spojnice mezi autory a tiskaři vyjadřovaly kvantitu tiskařské produkce), to by ale vyžadovalo mnohem komplexnější programování a vlastně by se míjelo s hlavním cílem práce, jímž je představení různých možností vizualizace pražského barokního knihtisku (a jak zmíním níže, práce i tak daleko překonává své zadání).

Diplomantka ale nezůstala u vytvoření aplikace, ale doplnila svou práci o několik case studies, při jejichž vyhodnocení nástroj využila. Nejprve se zabývala obecnými charakteristikami pražského barokního knihtisku (po stránce kvantity, jazykové, tematické a žánrové skladby) a také vazbou umístění tiskáren na místa, kde v Praze probíhal obchod. Zde velmi samostatně a podnětně doložila, že tiskárny (pro tuto dobu předpokládáme soustředění všech činností spojených s výrobou a distribucí knih jednoho tiskaře v místě jeho tiskárny) u známých obchodních center. Zajímavý je také pohled na pražské tiskařské dynastie, který

bere v úvahu umístění jednotlivých tiskáren a analyzuje jednotlivé aspekty tiskařské produkce pro celou dynastii, včetně změn v průběhu času. Svoje závěry pak diplomantka shrnuje v oddílu „Diskuze“.

Spolupráci se studentkou v průběhu psaní práce hodnotím jako vynikající, diplomantka přicházela s vlastními nápady a pečlivě zohledňovala moje průběžné připomínky k práci.

Podle automatické kontroly v SISu práce nevykazuje znaky plagiátu (tedy neobsahuje pasáže, které by byly shodné s jinými pracemi, resp. detekované shody je možné vysvětlit např. citováním stejných delších titulů knih apod.).

Závěr: Předkládanou práci považuji za v dobrém smyslu slova výjimečnou (proto snad poprvé ve své kariéře uděluji kvalifikační práci plný počet 100 bodů). Vede mě k tomu skutečnost, že studentka v ní dokázala skloubit jak postupy digital humanities, tak klasické metody využívané při výzkumu dějin knihy. Vhodným způsobem zkombinovala existující data (zejm. evidenci tiskařské produkce a údaje o umístění tiskáren) a výsledný datový soubor ve své úplnosti využila pro zodpovězení nových otázek. Navíc při své práci postupovala velmi samostatně a prokázala svou akribii nejen při brilantním vyhodnocení dat, ale i při návrhu moderní a vizuálně přitažlivé aplikace. Pokud to bude možné, přimlouvám se za to, aby ústav tuto práci navrhl na ocenění.

3. Otázky či tematické okruhy k obhajobě

Protože práci považuji celkově za velmi vydařenou, dovoluji si položit úvahovou otázku směřující k dalšímu využití představených postupů: Domníváte se, že by uvedené metody analýzy a vizualizace bylo možné aplikovat i např. na bohemikální (pražskou) tiskařskou produkci 19. století (pokud by byla k dispozici zdrojová data)? Jaké modifikace analýzy a vizualizace by bylo třeba v takovém případě provést?

4. Závěrečné zhodnocení

Práci rozhodně doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známkou **výborně**.

V Praze dne 16. 8. 2024

doc. Mgr. Jindřich Marek, Ph.D.

Tabulka k hodnocení práce

Bodový zisk za práci	Hodnocení
83 až 100 bodů	Výborně (1)
66 až 82 bodů	Velmi dobře (2)
50 až 65 bodů	Dobře (3)
49 bodů a méně	Neprospěl/a, nedoporučeno k obhajobě